

PROTOKOLL	PROTOKOLL NR
Biskopsmötet	4/2018
ORT	DATUM FÖR MÖTET
Uppsala	2018-05-07--08

NÄRVARANDE

Ärkebiskop Antje Jackelén, ordf
biskoparna Ragnar Persenius, Uppsala
Hans Stiglund, Luleå, 72 § - 93 §
Eva Brunne, Stockholm
Martin Modéus, Linköping
Sven-Bernhard Fast, Visby
Åke Bonnier, Skara
Johan Tyrberg, Lund
Eva Nordung Byström, Härnösand
Fredrik Modéus, Växjö
Johan Dalman, Strängnäs
Sören Dalevi, Karlstad
Susanne Rappmann, Göteborg

Biskop Mikael Mogren hade anmält förhinder.

FÖREDRAGANDE

Programchef Maria Södling (73 §)
Handläggare Peter Strömmer (73 §)
Kyrkomötets ordförande Karin Perers (79 §)
Generalsekreterare Helén Ottosson Lovén (80 § - 85 §)
T.f. utvecklingschef Gunilla Hallonsten (80 § - 85 §)
Policyrådgivare David Jakobsson (80 §)
Teologisk sekreterare Ingegerd Sjölin (82 §)
Ekumenikchef Jenny Sjögreen (83 §)
Forskningschef Cecilia Nahnfeldt (85 §)

SEKRETERARE

Lena Bohman

§ 69

Ärkebiskopen hälsade välkommen till biskopsmötets överläggningar.

Sammanträdet öppnas

Biskop Sven-Bernhard Fast inledde mötet med psalm 96 och reflektioner över Luk. 10:23-37 på temat Vad är då en människa?

PROTOKOLL	DATUM FÖR MÖTET	PROTOKOLL NR	SIDA
Biskopsmötet	2018-05-07--08	4/2018	2 (9)

§ 70

Följande tilläggsärenden nämndes:

Föredragningslista

- a) **Vigningstjänsten**
Samråd i enskilda ärenden
- b) **Biskopstjänsten**
Herdabrev
- c) **Kyrkans böcker**
Nattvardsböckerna

§ 71

Biskoparna Martin Modéus och Johan Dalman samrådde med biskopsmötet i ett par enskilda ärenden angående personer i vigningstjänst med uttalanden eller handlingar som är politiskt kontroversiella.

Vigningstjänsten
Samråd i enskilda ärenden

Biskoparna konstaterade att var och en som är vigd till tjänst i Svenska kyrkan måste ställas till ansvar inför sina vigningslöften.

§ 72

Biskop Eva Nordung Byström samrådde med biskopsmötet kring en frågeställning som hade väckts med utgångspunkt i det herdabrev hon har skrivit till församlingarna i Härnösands stift.

Biskopstjänsten
Herdabrev

§ 73

Biskoparna Sören Dalevi och Eva Nordung Byström presenterade ett första utkast till det första kapitlet i ett biskopsbrev om lärande och undervisning.

Biskopsbrev
Biskopsbrev om lärande och undervisning
(12 § 2018)

Detta biskopsbrev ska ha en tydlig koppling till programmet Lärande och undervisning, som kyrkostyrelsen beslutat om. Maria Södling och Peter Strömmer, som arbetar med detta, var inbjudna att delta i samtalet.

I samtalet nämndes vikten av att uppmuntra och inspirera församlingarna att ta sitt ansvar för undervisningsuppdraget. I arbetet med programmet kan man konstatera att det å ena sidan är väldigt stora utmaningar förknippat med detta; förankringen, att få alla att vara med så att det blir ett hela Svenska kyrkans arbete och att det blir synligt, samtidigt som det å andra sidan handlar om verksamhet som redan i någon mening är en självklar del av församlingens liv. Dock finns stora behov inte minst avseende konfirmandverksamhetens utveckling.

Tidplan och fortsatta arbetsformer diskuterades och biskoparna betonade vikten av att nationell nivå stödjer församlingar och stift i denna viktiga uppgift.

PROTOKOLL	DATUM FÖR MÖTET	PROTOKOLL NR	SIDA
Biskopsmötet	2018-05-07--08	4/2018	3 (9)

§ 74

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar hade inkommit med en begäran om yttrande i Ansvarsnämndens ärenden nr AN 2018/3 – 2018/5.

Biskopsmötet samtalade om de frågeställningar som ansvarsnämnden ställt och uppdrog åt ärkebiskopen och biskop Ragnar Persenius att förbereda biskopsmötets yttrande.

Biskopsmötet beslutade

att beslut om yttrandet tas per capsulam.

**Svenska kyrkans
ansvarsnämnd för
biskopar**
Begäran om yttrande

§ 75

Ärkebiskopen samtalade i januari med biskoparna om behovet av och möjliga former för gemensam ledarskapsutveckling.

Ett förslag till ett program för ledarskapsutveckling presenterades.

Biskopsmötet beslutade

att avsätta tid för ett gemensamt ledarskapsprogram enligt den planering som presenterades.

Biskopstjänsten
Ledarskapsutveckling
(23 § 2018)

§ 76

Biskop Eva Nordung Byström samrådde med biskopsmötet i ett enskilt ärende avseende vigning av präst från annan kyrka.

Prästvigning
Samråd i enskilt ärende

§ 77

Frågan om rekrytering av finsktalande präster och diakoner väcktes i biskopsmötet i oktober 2017. Samtal förs om en ordning för detta, men en sådan har ännu inte fastlagts.

Biskop Åke Bonnier samrådde med biskopsmötet angående ett enskilt ärende och Skara stifts process för antagning, vigning och utbildning i detta fall.

Vigningstjänsten
Rekrytering av
finsktalande präster och
diakoner
(141 § 2017, jfr 6 §
2018)

§ 78

Kyrkomötet 2018 är det första under en ny mandatperiod. 2017 beslutade kyrkomötet om vissa förändringar avseende utskottens uppdrag och benämningar.

Biskopsmötet beslutar varje år om sin inbördes ansvarsfördelning i utskotten, vilken sedan bekräftas i kyrkomötet. I möjligaste mån följer biskoparna, liksom ledamöterna, samma utskott under en hel mandatperiod.

En ny biskop placeras tillsammans med en kollega som varit med tidigare i ett av de utskott där två biskopar deltar. När ny mandatperiod inleds roterar

Kyrkomötet
Biskoparnas deltagande
i utskotten

JS

PROTOKOLL	DATUM FÖR MÖTET	PROTOKOLL NR	SIDA
Biskopsmötet	2018-05-07--08	4/2018	4 (9)

biskopsskollegiet så att biskoparna har möjlighet att delta i olika utskott under sin biskopstid.

Ett första förslag för biskoparnas deltagande i utskotten presenterades. Ärendet ska återkomma vid biskopsmötet i augusti.

§ 79

Kyrkomötets presidium tog under förra mandatperioden initiativ till en utredning om kyrkomötets arbetsformer med syftet att stärka effektivitet och delaktighet i kyrkomötets arbete.

Kyrkomötet
Tematiskt kyrkomöte
2019

I en skrivelse till 2017 års kyrkomöte PSkr 2017:1 *Kyrkomötets arbetsformer* föreslogs ett antal ändringar i kyrkomötets arbetsformer och som en konsekvens av detta en ändring i kyrkoordningen samt flera ändringar i arbetsordningen. Ett av förslagen innebar att två gånger under en mandatperiod ska sammanträdet ske i form av tematiska kyrkomöten.

Enligt kyrkomötets beslut ska kyrkomötets presidium efter samråd med företrädarna för nomineringsgrupperna, med kyrkostyrelsen och med biskopsmötet föreslå det eller de särskilda ämnen som ska behandlas vid det tematiska kyrkomötessammanträdet.

Kyrkomötets ordförande Karins Perers var inbjuden till biskopsmötet för att presentera och få biskopsmötets synpunkter på ett förslag till tema för det tematiska kyrkomötet 2019.

Kyrkomötets presidiums förslag till tema är undervisning.

Biskoparna bejakade förslaget och gav några synpunkter på hur ett sådant kyrkomöte kan planeras.

§ 80

Situationen för asylsökande som konverterat till kristen tro och som riskerar att utvisas har väckt frågor och oro på många håll. Biskoparna samtalade om detta bland annat under retreatveckan i april. Såväl stiftens som nationell nivå tar emot synpunkter och önskemål från människor vilka dels handlar om oro för enskilda personer, dels önskan att själv kunna göra något och att Svenska kyrkan ska agera för att försöka påverka situationen.

Flyktingfrågor
Kristna asylsökande

Policyrådgivare David Jakobsson presenterade ett dokument, upprättat tillsammans med handläggare för flykting-, migration- och integrationsfrågor, om konvertiter som riskerar att utvisas till osäkra länder.

I samtalet konstaterades inledningsvis att Svenska kyrkan agerar inom SKR när det gäller påverkansarbete i denna fråga. Ett eget uttalande från Svenska kyrkan skulle troligtvis inte få någon direkt effekt på handläggningen av asylärenden. Däremot behöver församlingarna få stöd för det viktiga arbete som utförs i kontakter med flyktingar och asylsökande.

I maj 2016 formulerade biskopsmötet pastoralala råd för församlingarna huvudsakligen angående dop av konvertiter. Utifrån den då aktuella

PROTOKOLL	DATUM FÖR MÖTET	PROTOKOLL NR	SIDA
Biskopsmötet	2018-05-07--08	4/2018	5 (9)

situationen fanns anledning att komplettera och konkretisera det som 2012 förmedlades i biskopsbrevet *De kyrkliga handlingarna i en mångreligiös kontext*.

Biskopsmötet beslutade

att högsta prioritet nu måste ges åt en revidering av biskopsbrevet *De kyrkliga handlingarna i en mångreligiös kontext*.

§ 81

Generalsekreterare Helén Ottosson Lovén informerade och samtal fördes om aktuella frågor:

- kontrollstation 2019
- prästlönetillgångarna
- Svenska teologiska institutet i Jerusalem
- fastighetsregister och lokalförsörjningsplaner, där biskoparna uttryckte vikten av att hänsyn tas till skillnaden mellan invigda kyrkorum och andra lokaler.

Kyrkostyrelsen
Generalsekreterarens
rapport

§ 82

Kyrkohandboken tas i bruk på pingstdagen. I anslutning till detta hade två frågeställningar om användningen av kyrkohandboken väckts.

Kyrkans böcker
Aktuella frågor

Frågor har ställts angående användningen av översättningar av den handbok som nu tas i bruk bland annat i tvåspråkiga gudstjänster. Arbete med att översätta *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I* till finska, meänkieli, nordsamiska, lulesamiska och sydsamiska pågår. Översättningarna beräknas tas i bruk under våren 2020. För att bringa klarhet i vad som är möjligt, när det gäller att fira gudstjänst på dessa språk fram till dess, har det på kyrkokansliet utarbetats en beskrivning av hur man kan se på frågan utifrån de beslut som tagits i kyrkomötet. Då detta är frågor som berör domkapitlets tillsyn önskades en avstämning med biskopsmötet om innehållet i beskrivningen och den tänkta hanteringen.

Biskopsmötet bejakade den föreslagna hanteringen och önskade att materialet skickas till stiftsadjunkter, domkapitel och andra berörda.

Den andra frågeställningen gällde domkapitlets tillsyn i relation till den nya kyrkohandboken. Det konstaterades att handläggning av eventuella dispensansökningar bör innefatta en god analys av innehåll och konsekvenser.

§ 83

Ekumenikchef Jenny Sjögren var inbjuden för ett samtal kring gemensamt ansvar för kyrkorelationer och kontaktbiskopar.

Vänstift
Kyrkorelationer och
kontaktbiskopar

Av 10 kap. 3 § 3 kyrkoordningen framgår att kyrkostyrelsen svarar för Svenska kyrkans officiella relationer till andra kyrkor och samfund. Svenska kyrkan har många ekumeniska kontakter på olika nivåer. Dessa konkretiseras på flera sätt, inte minst genom det internationella arbetet och stiftens

PROTOKOLL	DATUM FÖR MÖTET	PROTOKOLL NR	SIDA
Biskopsmötet	2018-05-07--08	4/2018	6 (9)

vänrelationer. Långsiktighet, kontinuitet och medvetet byggande av goda relationer är viktigt i allt detta.

Eftersom relationer förändras över tid, liksom insatser i anslutning till dessa, behövs riktlinjer och arbetsordningar för att tydliggöra beslutsgångar, ansvar och förväntningar. Särskilt gäller detta när nya relationer initieras och när relationer avslutas eller ansvaret för en relation ska flyttas.

Behovet av kontaktbiskop, utsedd av biskopsmötet, finns framför allt i de relationer som inte bärs av ett stift. Det gäller till exempel de internationella kontakterna Borgågemenskapen, Gammalkatolikerna och EKD och nationellt Stockholms katolska stift, Pingst fria församlingar, Ekumeniakyrkan samt de ortodoxa och orientaliska kyrkorna.

När hela kyrkorelationen bärs av ett stift är det naturligt att biskopen i det stiftet har ansvar för relationen och någon utsedd kontaktbiskop inte behövs. Detta gäller idag Lutherska kyrkan i Costa Rica, Iglesia Filipina Independiente, Lutherska kyrkan i Jordanien och det Heliga landet samt Lutherska kyrkan i Liberia.

Biskoparna konstaterade dels att rollen som kontaktbiskop kommit till på önskemål från ekumenikenheten, dels att i biskopsuppdraget ingår att vara bärare av ekumeniska relationer.

Biskopsmötet efterfrågade en översikt över de ekumeniska relationerna som finns idag och diskussion om strategisk plan för de kommande tio-femton åren. Vilka ekumeniska relationer bör etableras framöver?

Ärendet ska återkomma vid nästa biskopsmöte.

§ 84

Biskoparna delade information om vad som gjorts och som planeras att ske med anledning av samernas jubileumsår 2018.

Samerna
Jubileumsåret 2018
(65 § 2018)

I Härnösands stift har en ny kräkla och ett altarbrunn till domkyrkan invigts på Marie Bebådelsedag den 18 mars. En bok om sydsamisk historia och kyrkoliv, specifikt kyrkplatserna, presenterades i februari.

Från Stockholms stift nämndes samarbete med Inclusive Church i Manchester/Birmingham, där urfolkens rättigheter är en självklar del i verksamheten.

Luleå stift arbetar i ett projekt tillsammans med Umeå universitet, sametinget och lokala församlingar för gravsättning av samiska kvarlevor.

Efter deltagande i de samiska kyrkodagarna inbjöd ärkebiskopen i november 2017 till ett rundabordssamtal om repatriering av samiska kvarlevor. De organisationer som deltog önskade att mötas igen om ett år.

PROTOKOLL	DATUM FÖR MÖTET	PROTOKOLL NR	SIDA
Biskopsmötet	2018-05-07--08	4/2018	7 (9)

§ 85

Kyrkomötet 2015 beslutade att uppdra åt kyrkostyrelsen att ”utreda formerna för inrättandet av ett årligt liturgistipendium till textförfattare, tonsättare och skapare av dramaturgi i gudstjänsten eller till den som på annat sätt utvecklat gudstjänsten.”

Kyrkomötet
Liturgistipendium

En utredning har genomförts och förslag till beslut i ärendet presenterades. Utredningen visar att det finns många goda exempel på utveckling av gudstjänstlivet i församlingarna, som är väl värda att dela med sig av.

Ett liturgistipendium kan få olika former för att ändamålet ska uppfyllas. Det kan erhållas efter ansökan eller genom nominering. Utredningen förordar nominering. Det innebär att även personer och grupper som inte själva ser sig som stipendiemottagare kan uppmärksammas. Ett nomineringsförfarande innebär dessutom en enklare hantering.

Stipendier utdelas ofta för att täcka framtida kostnader som mottagaren kan tänkas ha för ett projekt, i detta fall liturgiskt förnyelsearbete. Att dela ut en summa till ett arbete som redan genomförts kan snarare betraktas som en utmärkelse eller ett pris. Utredningen förordar att det är ett liturgiskt pris som delas ut.

Vidare presenterades förslag till beslut avseende prisets syfte och utdelande, sammansättning av beredningsgrupp, kriterier för att nominera samt principer för beredning av nomineringar.

Biskoparna uttryckte sitt stöd för förslaget och gav några kommentarer till innehållet.

Avslutningsvis konstaterades att priset behöver få ett namn vilket alla inbjöds att komma med förslag till.

§86

I januari 2017 informerades biskopsmötet om pågående arbete med översyn av *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete*, som var en del av projektet *Krafttag confirmation*.

Konfirmation
Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete (jfr 7 § 2017)

Som ett informationsärende, för fortsatt behandling i kommande biskopsmöte, presenterades nu *Förslag till bestämmelser för Svenska kyrkans konfirmandarbete* (att antas av respektive domkapitel) samt *Förslag till upplägg för Bestämmelser och riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete*. Biskopsmötet samtalade om dokumentet och delade sina synpunkter kring detta.

§ 87

Biskopsmötet beslutade
att till ersättare i Samiska rådet utse biskop electa Åsa Nyström.

Biskopstjänsten
Biskoparnas uppdrag i skilda organ

PROTOKOLL	DATUM FÖR MÖTET	PROTOKOLL NR	SIDA
Biskopsmötet	2018-05-07--08	4/2018	8 (9)

§ 88

Ärkebiskopen informerade om möten hon haft den senaste tiden, bland dessa

Information

Ärkebiskopens möten

- besöket från den lutherska kyrkan i Costa Rica (ILCO)
- deltagande vid Dag Hammarskjöld Lecture med FN:s generalsekreterare António Guterres
- intern utbildning för kyrkokansliet om *1986 och kyrkornas roll*. Forskning kring detta görs och har fått publicitet. Ljusbäraren och Martin Lönnebo som dess upphovsman har varit föremål för medias intresse
- Sveriges Interreligiösa Råd, vars handläggartjänst fått lov att dras in eftersom något regeringsanslag för denna inte längre ges. Men rådet består. Ordförande är för närvarande Karin Wiborn
- omorganisationen på SKR, som är en välskött process, inte endast motiverad av ekonomiska faktorer. Det handlar också om vilket som är och ska vara SKR:s uppdrag
- besök från Judiska Centralrådet, som blev ett mycket gott samtal.

§ 89

Biskopsmötets nästa sammanträde blir den 28-29 augusti i Uppsala. En av dagarna av avsedd för fördjupning i någon form. Temat för denna har ännu inte beslutats.

Biskopsmötet

Kommande möte

Till middag med inledande program på kvällen den 28:e inbjuds biskopar emeriti.

Efter biskopsmötet sammanträder läronämnden den 30-31 augusti.

§ 90

- a) Jonas Idestrom och Gunilla Löf Edberg (red.), *Att öppna ett slutet rum – själavård och ecklesiologi*, Verbum 2018
- b) Biskopsmötets kommande sammanträden
- c) Bordlagda eller anmälda ärenden

Meddelanden

§ 91

En fråga hade ställts angående nattvardsbönerna och kyrkomötets beslut om ändringar i kyrkoordningen på Svenska kyrkans webb.

Kyrkans böcker

Nattvardsbönerna

Biskopsmötet konstaterade att kyrkoordningen på webben inte uppdaterats eftersom besluten inte träder i kraft förrän på pingstdagen.

B

PROTOKOLL	DATUM FÖR MÖTET	PROTOKOLL NR	SIDA
Biskopsmötet	2018-05-07--08	4/2018	9 (9)

§ 92

Ärkebiskopen tackade biskoparna Hans Stiglund och Sven-Bernhard Fast för deras år i biskopsmötet och överlämnade gåvor från biskopskollegiet. Biskoparna Hans Stiglund och Sven-Bernhard Fast framförde sina tack för den goda gemenskapen i biskopsmötet. **Avslutning**

Ärkebiskopen avslutade biskopsmötets ordinarie överläggning och välkomnade till morgondagens gemensamma överläggning med kyrkostyrelsen.

Biskopsmötet ajournerades till följande dag.

§ 93

De gemensamma överläggningarna med kyrkostyrelsen, de första under en ny mandatperiod, inleddes med ett pass under ledning av rättschefen och ärkebiskopen med rubriken *Det gemensamma ansvaret*.

Kyrkostyrelsen
Gemensamma
överläggningar

Dagen ägnades sedan åt ett seminarium med föreläsningar och samtal kring frågan *Hur ser Svenska kyrkan på dödshjälp?* Seminariet syftade till kunskapsuppbyggnad och diskussion för att identifiera vad Svenska kyrkan kan bidra med, både i det offentliga samtalet och i pastoral praktik, när det gäller frågor om dödshjälp. Medverkande var professor Peter Strang, sjukhuspräst Sofia Morberg Jämterud, docent Jonas Bromander och biskop Susanne Rappmann.

Vid protokollet

Lena Bohman

Justeras

Antje Jackelén, ärkebiskop, ordförande